
УДК 373.55(73)

ПАРТНЕРСЬКІ ЗВ'ЯЗКИ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ США

Ірина Щербань

У статті досліджено феномен партнерства в освіті сільських регіонів США у 80-х рр. ХХ ст. Дано визначення та характеристики партнерства, окреслено причини формування та коло суб'єктів освітньої співпраці, розглянуто програми проектів в освіті сільської Америки зазначеного періоду.

Постановка проблеми. Процес реструктуризації мережі сільських шкіл у нашій державі передбачає масштабні структурні зміни сільської освіти. Виступаючи одним із напрямів модернізаційної стратегії розвитку вітчизняної освіти, реструктуризація сільських шкіл покликана вирішити цілий комплекс економічних, культурних та соціальних проблем. Модернізація освіти розглядається як перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства з максимально повною інтеграцією в європейські та світові зв'язки з акцентом на підвищенні ефективності використання ресурсів держави і суспільства, що витрачаються на освіту. Успіх масштабних реформ у сільській освіті можливий лише за умови комплексного розв'язання безлічі організаційних, правових, соціальних, економічних, кадрових та педагогічних завдань.

В основі вирішення завдань оптимальної реструктуризації сільських шкіл лежать комплексний і міжвідомчий підходи, впровадження ефективних форм соціального партнерства. Важливо звернути увагу на вивчення зарубіжного досвіду розв'язання подібних проблем, зокрема педагогічного досвіду США, де нагромаджено значну педагогічну практику в налагодженні партнерських стосунків закладами освіти у сільській місцевості.

Аналіз досліджень і публікацій. Творчому аналізу та осмисленню досвіду функціонування партнерських взаємин на базі сільської школи передувало вивчення робіт відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників: Л.Г. Гусякової, Л.А. Каменщикової, А.А. Рибіної, Е.Г. Калининної, Дж. Вордена (J. Warden), У. Келлога (W. KKellogg), Р. Хагуда (R. Hagood) та ін.

Метою статті є дослідження феномена партнерської взаємодії школа-соціум в освіті сільських регіонів США у 80-х рр. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. 1980-ті рр. в освіті Америки – це час, коли проблеми якості освіти переходять у ракурс проблем національного масштабу (опубліковано доповідь національної комісії по удосконаленню освіти «Нація у небезпеці» («A Nation at Risk»), 1983), період започаткування освітніх стандартів США у їх сучасному варіанті.

Історія освіти показує, що практичні дії уряду по здійсненню «оптимізації мережі», по суті, були спрямовані на скорочення бюджетних витрат, приведення їх у відповідність до поточних можливостей держави. Під реструктуруванням мережі сільських (малокомплектних) шкіл розумілися заходи, спрямовані на економію витрат з регіональних і місцевих бюджетів; під

перерозподілом відповідальності федерального і регіонального бюджету по відношенню до організацій початкової професійної освіти вбачали зняття частини відповідальності з федерального рівня; під мережевою реструктуризацією системи освіти – об'єднання і укрупнення одних установ за рахунок випереджального процесу ліквідації інших. Рушійною силою подолання об'єктивної складності забезпечення належної якості освіти в малій сільській школі при високому рівні витрат на неї (витрати на 1 учня в такій школі в середньому на 70 % вищі за аналогічні витрати в місті) мала стати реструктуризація освітньої мережі.

Специфіка діяльності американської сільської школи зумовлювалась, з одного боку, особливістю села як виробничо-територіальної та соціально-економічної спільності людей, з іншого – особливою роллю школи в житті села як найважливішого соціального інституту, де школа залишалась основою муніципального бюджету, працедавцем і організатором робочих місць.

Єдиною можливістю вижити для сільської американської школи був пошук шляхів додаткової допомоги. Саме таку підтримку могли надати партнерські організації. Утворення плідного освітнього партнерства могло полегшити бюджетний тиск, перемістивши вектор відповідальності за якість освіти на суб'єктів партнерства, спростити безпосередній перехід від навчання в школі до працевлаштування.

Партнерство (від англійського слова «part» – частина єдиного цілого) – форма співпраці, не закріплена в засновницьких документах, а підтримувана фактично. Документом, що засвідчує такі відносини, є зазвичай договір або протокол про співпрацю [1].

Партнерство позначає систему взаємодій і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначущості учасників освітніх процесів. У широкому сенсі таку взаємодію слід розуміти як спільну колективно розподілену діяльність різних соціальних груп, яка веде до позитивних результатів, що розподіляються між усіма учасниками діяльності; співпрацю, що конституює всю їхню спільну діяльність, спілкування і поведінку та самоорганізовується на основі добровільної відповідальності і рівності в досягненні загальних цілей і результатів діяльності.

Дж. Ворден визначає освітню співпрацю як взаємну угоду між діловим осередком (business centre) і школою із встановленою метою та сконструйованими засобами її досягнення. Метою такої співпраці вважає поліпшення освітньої системи в поєднанні з розвитком місцевих громад зокрема та суспільства в цілому. Залежно від завдань співпраці дослідник виділяє взаємодію з безпосереднім залученням в освітню програму, з опосередкованим залученням і частковим зануренням (у специфічну галузь шкільної програми) [4, 2].

Характеризуючи соціальне партнерство в галузі освіти, учасниця Всеросійської науково-практичної Інтернет-конференції «Попит і пропозиція на ринку праці і ринку освітніх послуг в регіонах Росії», А.А. Рибіна виділяє такі типи взаємодії :

- партнерство всередині системи освіти між соціальними групами певної професійної спільності;

- партнерство, в яке вступають працівники системи освіти, контактуючи з представниками інших сфер суспільного життя;
- партнерство, яке ініціює система освіти як особлива сфера соціального життя, що робить внесок у становлення громадянського суспільства [2].

Така характеристика є значущою, дає змогу змінювати, проектувати, апробувати та встановлювати нові суспільно значущі функції системи освіти.

Необхідно зауважити, що ефективність освітнього партнерства багато в чому залежить від наявності умов. Ці умови, з одного боку, уможливають спрямування діяльності школи на розвиток суспільної самоорганізації та самоврядування; а з іншого – повернуть ресурси громади для підтримки системи освіти на основі активності та добродійності і сприятимуть сталому розвитку села.

Надаючи кошти для професійних експертиз практичних проектів або експериментальних програм, товариства допомагають сільським школам, які часто не мають необхідних сум грошей на придбання нового обладнання або для впровадження інноваційних викладацьких проектів. Підприємці облаштовують майстерні для учнів та вчителів, обладнані сучасним устаткуванням або забезпечують безпосереднє залучення до практичної діяльності на робочому місці. Фірми та підприємства, налагоджуючи партнерські взаємини з сільськими школами, забезпечували власне майбутнє наявністю перспективної робочої сили, що ставало невід'ємним результатом практичного внеску в якість освіти. Скорочення бюджетних витрат ставило під загрозу наявність у навчальному плані предметів мистецького та гуманітарного профілю. Тому сільські педагоги, які вважали за необхідне викладання в сільських школах предметів цього профілю, могли сподіватися лише на підтримку партнерів у питаннях освітнього і культурного зростання. Партнерство «школа-культурний центр» не лише сприяло удосконаленню робочих програм, а й стимулювало студентський творчий потенціал. Добре налагоджена співпраця була неоціненною не лише для малої сільської школи, а й для ділового партнера, оскільки, взаємодіючи із сільськими школами в питаннях розвитку професійних та освітніх програм, місцеві громади могли не обтяжувати себе пошуком професійних кадрів [4, 2].

Кооперація в освіті, удосконалення освітнього простору вимагає єдиного планування діяльності, укладання договорів про співпрацю, організації спільної роботи управлінь, відомств і громадських організацій на муніципальному рівні з метою розвитку творчих здібностей дітей, організації корисного дозвілля, забезпечення зайнятості та виховання культури.

Суб'єктами освітнього партнерства в сільській Америці виступали педагоги загальноосвітньої школи та працівники сільської ради, бібліотеки, відділення зв'язку, медпункту, представники громадських організацій, приватні підприємці, лісництво та ін.

Чинники, що сприяли утворенню товариств:

- Взаємне бажання поліпшити якість освіти (сільські школи не в змозі запропонувати своїм учням розмаїття навчальної програми через дефіцит фінансування, засобів навчання та кваліфікованих спеціалістів). Забезпеченню сільських школярів рівними можливостями у здобутті якісної освіти порівняно

з міськими школярами могло сприяти лише залучення зовнішніх ресурсів. Плідна співпраця задовольняла потребу в якійсній освіті та сприяла розширенню соціальних і кар'єрних перспектив для сільської молоді.

- Необхідність підняти моральний дух освітньої системи і сільських громад щодо освіти шляхом повного залучення в освітні програми. Товариства розглядали як сполучну ланку взаємодії школи та місцевої громади.

- Потреба школи у фінансовій консолідації. Сільські школи з бюджетом, що зазвичай покривав лише нагальні потреби, отримували матеріальні вигоди з партнерської взаємодії [4, 3].

Для ініціації та реалізації плідної взаємодії обидві сторони повинні уміти визначити функціонально-цільову орієнтацію їхньої діяльності, щоб знайти «доповнювальну» і взаємоприйнятну нішу у повсякденній роботі за участю іншої сторони.

Освітнє партнерство у США, як правило, відбувається в рамках різних проектів, учасниками яких є представники сільської адміністрації, виробничої сфери, культурні та освітні центри та місцеве населення.

План заходів щодо розвитку партнерства у першу чергу спрямований на модернізацію системи фінансування освітніх установ на нормативній основі, включаючи сприяння створенню громадських фондів і впровадження системи грантів для установ освіти і педагогів, проведення конкурсів соціальних проектів, конкурсу громадських ініціатив, розробку цільових муніципальних програм соціального партнерства в освітній сфері.

У 1976 – 1980 рр. діяла програма «Partnership for Rural Improvement» («Співпраця заради удосконалення села»), яка засвідчила високий рівень популярності, результатом чого стало продовження дії програмних ініціатив завдяки додатковому гранту на суму 958.585 доларів від Фонду У. Келлога (W. Kellogg Foundation) задля продовження та розширення розпочатої роботи. Залученню нових членів сприяла велика кількість учасників проекту та прямі фінансові внески. Успішність проектів місцевого та регіонального масштабу демонстрували життєздатність концепції партнерства, а наявність невдалих проектів розглядалась як необхідність ініціювання нових видів діяльності з метою подолання недоліків програмного планування [5, 5].

Програма «Співпраця заради удосконалення села» виконувала роль корисного й ефективного помічника в реалізації можливостей і розв'язанні нагальних проблем сільських громад штату Вашингтон. А згодом Програма поширилася на інші громади, організації та регіональні асоціації, виконуючи роль партнера у нагальних проблемах, які вимагають зовнішніх ресурсів і навичок, доступних через партнерську мережу, встановлену Програмою співпраці.

1983 – 84 навчальний рік відповідно до наказу Президента США Рональда Рейгана було проголошено Роком партнерства в освіті, а 28-29 червня 1984 р. у Вашингтоні відбулася національна конференція «Партнерство заради якісної освіти в сільській Америці» (Building Partnerships for Quality Education in Rural America), де було представлено понад 20 перспективних проектів партнерської співпраці [3, 4]: Програма співпраці у професійно-технічній освіті (Vocational Education Partnership Program), Аляска; Співробітництво через телекомунікації

(Partnerships Through Telecommunications), Каліфорнія; Розвиток шкільних підприємницьких ініціатив (School-Based Development Enterprise, Джоржия; Програма відомчо-шкільного партнерства (School Board/School Program Partnership), Індіана; Освітня програма сільських громад (Model Rural Community Education Program), Айова; Професійно-технічна оцінка спеціальної освіти (Vocational Assessment for Special Education (VASE), Луїзіана; Мерілендський Консорціум спеціальної освіти (Maryland's Mid-Shore Special Education Consortium), Меріленд; Програма підготовки кваліфікованих робітників для заводу з виробництва військового спорядження (Preparing the Workforce for «High Technology» Employment in the New Army Ammunition Plant), Міссісіпі; Програма обміну вчителів сільських шкіл (Teacher Exchange in Rural Schools), Північна Кароліна; Пенсільванська програма партнерства в освіті (Pennsylvania Partnerships in Education), Пенсільванія; Технічна співпраця задля підвищення ефективності шкіл Техасу (Texas Tech Co-Op for More Effective Schools), Техас; Програма підтримки вчителів і науковців сільських громад (Supporting Teacher-Researchers in Rural Communities), Вермонт.

Зокрема, програма «Partnerships Through Telecommunications» (Співробітництво через телекомунікації), де партнерами виступили Каліфорнійський державний університет, Каліфорнійська Рада Вищої освіти та Корпорація «Хьюлетт Пакард» (Hewlett Packard Corporation), забезпечувала протягом навчального року щоденний (з 8 до 10 години) доступ до університетських лекцій за допомогою інтерактивних методик та навчальне спілкування у прямому ефірі, метою яких було здобуття ступеня магістра з інформатики для працівників заводу. Програмою було охоплено 16 навчальних центрів у північно-східній Каліфорнії та 500 – 750 учнів щороку.

В основу програми «School-Based Development Enterprise» (Розвиток шкільних підприємницьких ініціатив) покладено ідею Джонатана Шера про необхідність покращення освіти, зокрема технічної, у сільських та малокомплектних школах. Партнерами програми стали школи та місцеві громади, метою партнерства було удосконалення шкільного навчального плану, надання можливостей для набуття учнями підприємницьких навичок та залучення молоді до професії. Шкільні підприємства розташовувались у 18 штатах, а їхня робота висвітлювалася в таких відомих періодичних виданнях, як Phi Delta Kappan, New York Times, Atlanta Journal.

Партнерами Програми професійно-технічної оцінки спеціальної освіти (Vocational Assessment for Special Education (VASE)) виступали керівництво школи, учні, ділові лідери, а її метою було зібрати та висвітлити дані професійної оцінки, надати відповідну інформацію про післяшкільну підготовку і працевлаштування з наступним обговоренням на конференціях, залученням місцевих ділових лідерів та забезпеченням учнів можливостями працевлаштування.

У 1998 році в Чикаго (США) було проведено дослідження реформи школи, спрямованої на формування самостійності і відкритості шкіл, тобто тих якостей, без яких неможливий розвиток школи. В результаті було зроблено висновок про те, що позитивні зміни в освіті залежать не тільки від рівня професіоналів, що працюють у школі, але і від їхнього уміння ефективно

створювати партнерські проекти та залучати батьків, громадськість, органи місцевого самоврядування та ділові осередки до вирішення шкільних проблем.

Висновки.

Таким чином, партнерська співпраця сільських закладів освіти США у 80-х рр. ХХ століття стала основою у вирішенні завдання зменшення соціального ризику в сільських громадах, розширення інноваційного культурно-освітнього середовища та розвитку самих співтовариств як життєздатних суспільних підсистем.

Список використаних джерел:

1. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2003. – 895 с. – Режим доступа: <http://www.bank24.ru/info/glossary>
2. Рыбина А.А. Социальное партнерство субъектов образовательного пространства с представителями различных сфер экономики и общественной жизни как важнейшее условие подготовки учащейся молодежи к социально-профессиональному самоопределению. – Чехов, 2003. – Режим доступа: WWW.URL: // <http://www.labourmarket.ru/conf/reports.php>
3. Partnerships in Action. Building Partnerships for Quality Education in Rural America – Department of Education, Washington, DC. – 1984. – 32 p.
4. Warden J. Establishing Partnerships between the Business Community and Rural Schools. – ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools. – Las Cruces NM. – 1986. – 6 p.
5. W.K Kellogg, Hagood R., Lassey W. Partnership for Rural Improvement – Washington State University. – Washington, 1980. – p. 5